

**ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ:
ПРАВОВИЙ АСПЕКТ****В. В. Латишева, В. М. Прилипко**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: laty-viktoriya@meta.ua

Проведено дослідження законодавства у сфері забезпечення енергоефективності у сільському господарстві. Встановлено, що правове регулювання забезпечення сталого розвитку села має бути направлено на те, щоб підприємства агропромислового комплексу використовували енергетичні ресурси з урахуванням екологічних вимог і широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій. З'ясовано, що пріоритетним напрямом державного регулювання є використання відновлюваних джерел енергії, яке має базуватися на принципі енергетичного менеджменту. Доведено, що для жителів сільських населених пунктів перехід до енергоефективності можливий шляхом створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – виробників електричної енергії з відходів сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: енергоефективність, енергетичний менеджмент, сталий розвиток, сільськогосподарський товаровиробник, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив.

**ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ КАК СПОСОБ ПОСТОЯННОГО РАЗВИТИЯ
СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ: ПРАВОВОЙ АСПЕКТ****В. В. Латышева, В. М. Прилипко**Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: laty-viktoriya@meta.ua

Проведено исследование законодательства в области обеспечения энергоэффективности в сельском хозяйстве. Установлено, что правовое регулирование обеспечения постоянного развития села должно быть направлено на то, чтобы предприятия агропромышленного комплекса использовали энергетические ресурсы с учетом экологических требований и широкого внедрения новейших энергосберегающих технологий. Выяснено, что приоритетным направлением государственного регулирования является использование восстанавливаемых источников энергии, которое должно базироваться на принципе энергетического менеджмента. Доказано, что для жителей сельских населенных пунктов переход к энергоэффективности возможен путем создания сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов – производителей электрической энергии из отходов сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: энергоэффективность, энергетический менеджмент, постоянное развитие, сельскохозяйственный товаропроизводитель, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. На сьогодні використання відновлюваних джерел енергії є одним з важливих напрямів енергетичної політики України. Сільське господарство має велике значення як джерело постачання сировини для енергетичної галузі. Для широкомасштабного освоєння енергії відновлюваних джерел в агропромисловому комплексі України необхідне створення дієвого правового механізму енергоефективності у сільському господарстві. Сучасний механізм правового регулювання не має достатньої кількості засобів для стимулювання енергоефективних заходів виробниками сільськогосподарської продукції. Отже, постає необхідність наукового дослідження напрямів правового забезпечення енергоефективності у вказаному секторі економіки України та пошуку нових дієвих засобів енергоефективності в агропромисловому комплексі України.

Варто зазначити, що наукові дослідження у сфері енергоефективності в Україні активно проводяться учені, зокрема технічних, біологічних і економічних наук. На особливу увагу, заслуговує наукова діяльність Інституту відновлюваної енергетики НАН України, на базі якого здійснюються фундаментальні та прикладні дослідження у галузі використання відновлюваних джерел енергії. Дослідження правових проблем забезпечення енергоефективності у АПК є актуальними і для вчених юристів-

аграрників, серед яких варто вказати праці В.Ю. Уркевича [1], Т. О. Коваленко [2], А. В. Пастух [3] та ін. Проте, сфера правових досліджень енергоефективності у сільському господарстві, які б сприяли правовому забезпеченню сталого розвитку сільських територій, залишається недостатньо дослідженою та потребує пошуку нових підходів до висвітлення визначеної проблематики.

Мета роботи полягає у проведенні науково-теоретичного аналізу нормативно-правових актів і наукових досліджень у зазначеній сфері та пошуку і розробці нових підходів до енергозберігаючих заходів у сільському господарстві для забезпечення сталого розвитку сільських територій.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Під енергозберігаючими (енергоефективними) заходами розуміються заходи, спрямовані на впровадження та виробництво енергоефективних продукції, технологій та обладнання, тобто продукції або методу, засобу її виробництва, що забезпечують раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів порівняно з іншими варіантами використання або виробництва продукції однакового споживчого рівня чи з аналогічними техніко-економічними показниками [4]. Таким чином, пріоритетним напрямом державного регулювання є використання відновлюваних джерел енергії.

У першу чергу необхідно зазначити, що відновлювана енергетика сприяє досягненню щонайменше 6 з 17 цілей сталого розвитку, проголошених у вересні 2015 року на 70-йї сесії Генеральної Асамблеї ООН, зокрема: подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів; забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; уживання невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками [5].

Відповідно до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року № 555-IV [6], до відновлюваних джерел енергії належать: енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль і припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів. Як передбачено Законом, основними засадами державної політики у сфері альтернативних джерел енергії є нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів і зменшення залежності України від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва та раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частки енергії, виробленої з альтернативних джерел, додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля при створенні та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел, додержання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також під час передачі, транспортування, постачання, зберігання та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел.

На виконання державної політики щодо енергоефективності здійснено нормування та стандартизацію указаної сфери. На особливу увагу заслуговує ДСТУ ISO 50001:2014 Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанови щодо застосування. Цей стандарт є письмовим перекладом ISO 50001:2011(E) «Energy management systems – Requirements with guidance for use» [7]. Він має на меті надання можливості організаціям розробити системи та процеси, необхідні для підвищення рівня енергетичної ефективності, охоплюючи використання та споживання енергії (енергетичних ресурсів). Передбачено, що впровадження цього стандарту зумовить зменшення викидів в атмосферу парникових газів та інших впливів на довкілля, а також знизить витрати на купівлю енергетичних ресурсів завдяки систематизованому керуванню енергетичними ресурсами. Цей стандарт призначено для організацій будь-якого типу й розміру, незалежно від умов географічного, культурного чи соціального

характеру. Успішне впровадження залежить від зобов'язань, прийнятих на всіх функційних рівнях організації, і особливо від зобов'язань, прийнятих на рівні вищого керівництва. Цей стандарт установлює вимоги до системи енергетичного менеджменту (далі – СЕНМ), на підставі яких організація може розробити та запровадити енергетичну політику, здійснити постановку цілей, завдань і розроблення планів заходів з енергетичного менеджменту з урахуванням законодавчих вимог та інформації щодо аспектів, пов'язаних із суттєвим (значним) використанням енергетичних ресурсів. СЕНМ дає змогу організації виконувати зобов'язання, визначені її політикою, уживати заходи, необхідні для підвищення рівня енергетичної ефективності, і демонструвати відповідність своєї системи вимогам цього стандарту. Вимоги цього стандарту можуть бути скориговані так, щоб узгоджуватися з вимогами організації, беручи до уваги особливості її системи енергетичного менеджменту, ступінь керування документообігом і ресурси, та бути застосовними до будь-якої діяльності, що є підконтрольною певній організації [8].

Виходячи з вищевказаного, вважаємо, що законодавство, направлене на забезпечення енергоефективності у сільському господарстві, має бути побудоване, перш за все, на принципі енергетичного менеджменту, який є складовою енергетики сталого розвитку. Головна мета енергетичного менеджменту полягає у забезпеченні ефективної та надійної роботи енергосистем підприємства та підвищення ефективності використання енергії у основних і допоміжних технологічних процесах. Основою енергетичного менеджменту, згідно зі стандартом ISO 50001:2011, є цикл Демінга, тобто послідовність таких процедур: вимірювання енергоспоживання; аналіз енергоспоживання; розробка енергоспоживання; розробка енергозберігаючих заходів; упровадження енергозберігаючих заходів [8, с. 58]. Ураховуючи вищезазначене, правовий механізм у сфері забезпечення енергоефективності у сільській місцевості має сприяти створенню та діяльності таких форм господарювання, які будуть використовувати енергію на основі циклу Демінга.

Відомо, що енергоефективні заходи мають стратегічне значення для забезпечення економічної безпеки України, що визначає їх невідкладне впровадження.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» від 1 жовтня 2014 року № 902-р закріплено, що головна мета розвитку енергетики на вказаний період полягає у забезпеченні енергетичної безпеки і переході до енергоефективного та енергоощадливого використання та споживання енергоресурсів з упровадженням інноваційних технологій. Масштабне використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в Україні має не тільки внутрішнє, а і значне міжнародне значення як вагомий чинник протидії глобальним змінам клімату в цілому, покращення загального стану енергетичної безпеки Європи. Згідно із зазначеною Стратегією, попит на електроенергію в Україні 2030

року за базовим сценарієм на 50 відсотків перевищить рівень 2010 року. Переважно це буде зумовлено збільшенням обсягу споживання електроенергії в промисловості (на 55 відсотків) та у сфері послуг (на 100 відсотків). Такий прогноз споживання електроенергії виконано з урахуванням ефекту від упровадження заходів з енергозбереження. Таким чином, для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні законодавством передбачаються механізми заохочення, зокрема: «зелений» тариф, податкові та митні пільги [9].

Зазначимо, що «зеленим» називається спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), із альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими ГЕС). Для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, «зелений» тариф буде встановлено до 1 січня 2030 року [9].

На кінець першого півріччя 2014 року загальна електрична потужність об'єктів відновлюваної енергетики, які працюють за «зеленим» тарифом, в Україні становила 1419 МВт, з яких загальна потужність вітроелектростанцій – 497 МВт, сонячних електростанцій – 819 МВт, малих гідроелектростанцій – 77 МВт, об'єктів виробництва електроенергії з біомаси та біогазу – 26 МВт. Установлена потужність об'єктів, що виробляють теплову енергію з відновлюваних джерел енергії, перевищила 1070 МВт [9].

Деталі надання/отримання «зеленого» тарифу приватним домогосподарствам регулюються «Порядком продажу, обліку та розрахунків за електричну енергію, вироблену з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики (генеруючими установками) приватних домогосподарств», затвердженим постановою НКРЕ від 27 лютого 2014 року №170[10]. Проте процес оснащення домогосподарств указаним обладнанням досить повільний через їх високу вартість.

У свою чергу виробництво та споживання відновлюваних джерел енергії мають можливість здійснювати досить великі аграрні підприємства. У нашому дослідженні наведемо приклад створення біогазового заводу агропромхолдингом «Астарт-Київ»: «Рішення будувати біогазовий завод з'явилося у керівників «Астарті» тоді, коли Глобинський цукровий завод почав продукувати шість тисяч тонн цукру за добу та, відповідно, 1,2 тисячі жому. І постало питання його подальшої утилізації. Найвже в «Астарті» молочне стадо могло з'їсти тільки близько п'ятої частини жому.

Аргументом на користь енергетичного використання жому є те, що з початку 10-х років ціна газу для промисловості стрімко піднялася. Тому «Астарт» і почала будувати при заводі біогазовий завод, який був запущений 2013 року і досяг своєї проектної потужності у 2014 року.

Його проектна потужність досягає 150 тис. куб. м біогазу/день, що еквівалентно 75 тис. куб. м при-

родного газу. Основна сировина – буряковий жом. Але додатково в реакторі «спалюють» гідрофізичне соєвого заводу, пожнивні залишки кукурудзи та інші рослинні рештки. Також використовується гній з молочних ферм. Кредитором проекту є СБРР...»[11].

Таким чином, для великих підприємств агропромислового комплексу доцільне використання відновлюваної енергетики для власних потреб і побудови замкнутого циклу використання енергетичних ресурсів. Отже, агрохолдинги дійсно мають можливість перейти до енергоефективного та енергоощадливого використання та споживання енергоресурсів з упровадженням інноваційних технологій. Проте значну частину агропромислового комплексу України складають невеликі агровиробники, які не мають можливості самостійно перейти на енергоощадні технології.

На нашу думку, «зелений» тариф, у першу чергу, необхідно надавати виробникам сільськогосподарської продукції. Це – не лише своєрідне заохочення, а і сприяння розвитку вітчизняної відновлюваної енергетики. Зважаючи на це, така можливість не набула широкого застосування, оскільки процедуру отримання «зеленого» тарифу вважають занадто бюрократичною. Відповідно до Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електроенергії [12], ліцензія на виробництво електроенергії є обов'язковою для суб'єктів господарювання. Отримання ліцензії спричиняє виникнення низки зобов'язань, зокрема, придбання для оснащення об'єктів електроенергетики обладнання, матеріалів, робіт і послуг через тендерні процедури. Зважаючи на це, постає необхідність пошуку нових форм і напрямів запровадження енергоефективності у сільській місцевості, які сприятимуть заохоченню до використання енергоефективних технологій широкого кола виробників аграрної продукції.

Погоджуємося з думкою Л. В. Сахневич, що концептуальна модель управління процесами нарощування потенціалу енергоефективності на підприємствах АПК потребує реалізації принципів, заподіяння економічних механізмів, модернізації інституційного середовища та результативного менеджменту, котрі б мотивували енергозаощадження на всіх етапах і у всіх ланках виробництва[13].

Зважаючи на зазначене, зауважимо, що в період реформування енергетичного комплексу України необхідно враховувати особливості енергоспоживання кожної галузі промисловості.

У свою чергу, вчені О. В. Коцар та Ю. С. Павлова, досліджуючи керування енергоефективністю інструментами ринку електричної енергії, наголошують, що в Україні наразі відбувається реформування ринку «єдиного покупця» до ринку двосторонніх договорів і балансуемого ринку. З огляду на це доцільним є виокремлення, удосконалення, а за необхідності – розроблення нових методів керування енергоефективністю та енергозбереження інструментами ринку електричної енергії. З цією метою вчені пропонують розробити та інтегрувати до «ринку на добу наперед», що є складовою ринку двосторонніх договорів і балансуемого рин-

ку, механізми торгівлі енергоефективними ресурсами, заощадженими за рахунок реалізації енергоефективних проектів, задля заохочення споживачів до впровадження енергоефективних технологій і компенсування їхнього внеску у підвищення ефективності енерговикористання та збереження клімату[14].

Закон України «Про енергозбереження» №74/943ВР від 1 липня 1994 року [15] визначає правові, економічні, соціальні та екологічні засади енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань і організацій, розташованих на території України, а також для громадян. Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження Закон визначає, зокрема, створення державою економічних і правових умов зацікавленості в енергозбереженні юридичних і фізичних осіб, здійснення державного регулювання діяльності у сфері енергозбереження шляхом застосування економічних, нормативно-технічних заходів управління, пріоритетність вимог енергозбереження під час здійснення господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням і використанням паливно-енергетичних ресурсів; створення енергозберігаючої структури матеріального виробництва на основі комплексного вирішення питань економії та енергозбереження з урахуванням екологічних вимог, широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій.

Проаналізувавши чинне законодавство України у сфері забезпечення розвитку енергоефективності у агропромисловому комплексі, ми вбачаємо, що для жителів сільських населених пунктів, які ведуть підсобне господарство, особистих селянських господарств, фермерських господарств перехід до енергоефективності можливий шляхом створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – виробників електричної енергії з відходів сільськогосподарської продукції. Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року № 469/97–ВР [16] під сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом розуміється сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб – виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів. Указаним Законом визначено, що участю у господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є користування технологічними послугами кооперативу в обсязі та порядку, передбаченими його статутом та/або правилами внутрішнього господарської діяльності. Статтею 9 цього Закону закріплено, що сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи здійснюють обслуговування своїх членів – виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями. Указана модель організації використання відновлюваних джерел енергії дозволить установити

баланс між задоволенням потреб у енергоспоживанні та використанні природних ресурсів. Крім того, діяльність сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу – виробника електричної енергії з відходів сільськогосподарської продукції має бути побудована на принципі енергетичного менеджменту. Відповідно до цього діяльність кооперативу забезпечить доступ до недорогих, надійних і сучасних джерел енергії для виробників сільськогосподарської продукції та мешканців села, сприятиме забезпеченню зайнятості сільського населення та сталому розвитку сільського господарства. Широке застосування запропонованої форми діяльності сприятиме не лише енергоефективності, а і суттєвому зменшенню відходів сільськогосподарської діяльності.

ВИСНОВКИ. Таким чином, у результаті проведеного дослідження встановлено, що правове регулювання має бути направлене на те, щоб підприємства агропромислового комплексу використовували енергетичні ресурси з урахуванням екологічних вимог і широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій. Ефективним засобом для стимулювання енергозбереження у сільському господарстві має стати створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу – виробника електричної енергії з відходів сільськогосподарської продукції, діяльність якого має бути побудована на принципі енергетичного менеджменту. Результати проведеного дослідження можуть бути використані при побудові правового механізму сталого розвитку сільських територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уркевич В.Ю. Організаційно-правові питання виробництва біопалива в Україні // Юридична осінь 2009 року: тези доп. та наук. повідомл. міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і здобув., 13 лист. 2009 р. –Харків :Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. – С. 395.
2. Коваленко Т.О. Охорона земель при вирощуванні сільськогосподарських культур для виробництва біопалива: дефекти правового регулювання // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип.156. – С. 147.
3. Пастух А.В. Поняття «сільськогосподарська сировина для виробництва біопалива» в Аграрному праві // Поняття та категорії юридичної науки:зб. наук. праць за матеріалами V міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 лист. 2014 р.) ; за заг. ред. Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила. – К. :Ніка-Центр, 2014.– С. 360–362.
4. Про енергозбереження: Закон України №74/943-ВР від 1 липня 1994 року // Голос України від 04.08.1994.
5. Draft outcome document of the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/253/34/PDF/N1525334.pdf?OpenElement>. – Назва з екрану.

6. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20 лютого 2003 року № 555-IV // Голос України від 28.03.2003. – № 60.

7. ISO 50001:2011(E) «Energymanagementsystems – Requirementswithguidanceforuse» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iso.org/iso/iso_50001_energy.pdf. – Назва з екрана.

8. Посібник з муніципального енергетичного менеджменту / Є. М. Іншеков, Є.Є. Нікітін, М. В. Гарновський, А. В. Чернявський. – К.: Поліграф плюс, 2014. – 238 с.

9. Про національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 902-р // Урядовий кур'єр від 15.10.2014. – № 190.

10. Про затвердження Порядку продажу, обліку та розрахунків за вироблену електричну енергію з альтернативних джерел енергії об'єктами електроенергетики (генеруючими установками) приватних домогосподарств: Постанова НКРЕ від 27 лютого 2014 року № 170 // Офіційний вісник України від 10.06.2014. – 2014. – № 44. – стор. 24, стаття 1171, код акта 72685/2014.

11. Енергетика «Астарти»: як цукровому заводу заробляти на біогазі // [Електронний ресурс]: Сайт аграрного інформаційного агентства Agravery. Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/>

energetika-astarti-ak-cukrovomu-zavodu-zaroblani-na-biogazi. – Назва з екрана.

12. Про затвердження Умов та Правила здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії: Постанова НКРЕ від 08.02.1996 № 3 // [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0174-96/card6#Public>. – Назва з екрана.

13. Сахневич Л. В. Формування оптимальної для України стратегії забезпечення енергоефективності функціонування агропромислових підприємств // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 12. – С. 15–18.

14. Коцар О.В., Павлова Ю.С. Керування енергоефективністю інструментами ринку електричної енергії // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук: КрНУ, 2014. – Вип. 1/2015 (90), част. 1. – С. 14–22.

15. Про енергозбереження: Закон України №74/943-ВР від 1 липня 1994 року // Голос України від 04.08.1994.

16. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР // Голос України від 13.08.1997.

ENERGY EFFICIENCY AS A MEAN OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE RURAL AREAS

V. Latsheva, V. Prilypko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: latsheva-viktoriya@meta.ua

Purpose. Today the usage of renewable energy sources is one of the important issues of the Ukrainian energy policy. In turn, agriculture is important as a source of the raw materials supply for the energy industry. For the large-scale development of renewable energy sources in the agro-industrial complex in Ukraine it is necessary to create an effective legal mechanism for energy efficiency in agriculture. Thus, the above indicates the relevance of scientific research of the trends in the legal ensuring of the energy efficiency in the specified sector of Ukrainian economics. **Methodology.** During the research the general scientific methods were used, including system-structural method, comparative legal method, sociological method. **Results.** The priority direction in the government regulation is the use of renewable energy sources that help to achieve at least 6 of the 17 goals of sustainable development. The main principles of state policy in the field of alternative energy sources are: increasing of production and consumption of energy, that is produced from alternative sources, in order to conserve traditional energy resources and reduce Ukraine's dependence on imports. Legislation, which is aimed at energy efficiency assurance in agriculture, must be built, primarily, on the energy management principle, which is part of energy industry of sustainable development. For large agricultural enterprises it is appropriate to use the renewable energy for their own needs and for building the closed-loop energy resources usage. On the basis of conducted analysis of the current legislation of Ukraine in the field of energy efficiency development in agriculture, we conclude that for rural areas inhabitants, that hold farms and individual farms - the transition to energy efficiency is possible through the creation of agricultural service cooperatives - producers of electricity from waste agricultural products. **Originality.** Functioning of agricultural service cooperative – producer of electricity from waste agricultural products – will provide access to affordable, reliable and modern energy sources for agricultural producers and rural residents, will promote the rural employment and sustainable agricultural development. **Practical value.** The conducted research have proved that the legal regulation should be aimed at stimulating of the agricultural enterprises to use the energy resources taking into account the environmental requirements and the widespread introduction of new energy saving technologies.

Key words: energy efficiency, energy management, sustainable development, agricultural producer, agricultural service cooperative.

REFERENCES

1. Urkevych, V.Yu. (2009), "The organizational and legal issues of biofuel production in Ukraine", *Yuridichna osln 2009 roku: Tezi dop. ta nauk. povl doml. mlzhnar. nauk.-prakt. konf. molodih uchenih*

ta zdobuv [Law Autumn 2009: Proceedings of scientific reports of the international scientific conference of young scientists and applicants], Kharkiv, Yaroslav Mudryi National Law University, November 13, 2009, pp. 395.

2. Kovalenko, T.O. (2010), "Land protection in the cultivation of crops for biofuels: regulation defects", *Scientific Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*, iss. 156, pp.147.
3. Pastuh, A.V. (2014), "The term "agricultural raw materials for biofuel production" in the Agrarian Law", *Ponyattya ta kategoriyi yuridichnoyi nauki. Zb. nauk. prats. Materiali V mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [The concept and category of legal science. Materials of V International Scientific Conference], Kyiv, November 18, 2014, pp. 360-362.
4. Law of Ukraine "On energysaving" of July 1, 1994 №74/943-VR, *Golos Ukrainy*, of 04.08.1994.
5. Draft outcome document of the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda (2015), available at: <https://documents-dds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/253/34/PDF/N1525334.pdf?OpenElement> (accessed June 15, 2016).
6. Law of Ukraine "On Alternative Energy Sources" of February 20, 2003 №555-IV, *Golos Ukrainy*, of 28.03.2003, no. 60
7. ISO 50001:2011 (E) (2011), "Energy management systems – Requirements with guidance for use», available at: http://www.iso.org/iso/iso_50001_energy.pdf (accessed May 25, 2016).
8. Inshekov, E.M., Nikitin, E.E., Tarnovskiy, M.V., Chernyavskiy, A. V. (2014), *Posibnik z munitsipalnogo energetichnogo menedzhmentu* [Guide to Municipal Energy Management], Poligraf plus, Kyiv, Ukraine.
9. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On a national action plan on renewable energy for the period till 2020th" of October 1, 2014 № 902-р, *Uryadoviy kur'er*, of 15.10.2014, no. 190.
10. Decree of NKRE "On Approval of Procedure of sale, accounting and payments for electricity generated from alternative energy electric power facilities (generating facilities) for private households" of February 27, 2014 № 170, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini* of 10.06.2014, no, 44, pp. 24, art. 1171, act no. 72685/2014.
11. Power engineering "Astarte": how a sugar factory to earn on biogas, *Agravery*, available at: <http://agravery.com/uk/posts/show/energetika-astarti-ak-cukrovomu-zavodu-zaroblani-na-biogazi> (accessed June 15, 2016).
12. Decree of NKRE "On approval of conditions and rules of business in electric power generation" of December, 1996, № 3, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z017496/card6#Public> (accessed May 12, 2016).
13. Sahnevych, L.V. (2013), "Formation of an optimal strategy for Ukraine of energy efficiency functioning agricultural enterprises", *Investitsiyi: praktika ta dosvid*, no. 12, pp. 15–18.
14. Kotsar, O.V., Pavlova, Yu.S. (2015), "Energy efficiency management of electricity market tools", *Transactions of Kremenichuk Mykhailo Ostrohradskyi National University*, no. 1/2015 (90), part 1, pp. 14–22.
15. Law of Ukraine "On energysaving" of July 1, 1994 №74/943-VR, *Golos Ukrainy*, of 04.08.1994.
- Law of Ukraine "On Agricultural Cooperation" of July 17, 1997 № 469/97-VR, *Golos Ukrainy*, of 13.08.1997.

Стаття надійшла 22.08.2016